

Berila Jugoslovanskega odbora iz Italije

Bazovica

POŠILJA: IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 112

21. maja 1944.

SILE IN PROTISILE

Pred desetimi leti je C.G. Jung napisal v švicarskem mesečniku "Die neue Schweizer Rundschau" članek pod naslovom: "Nemčija je dežela duhovnih katastrof". Ta članek nam je čisto slučajno prišel pod roko pri brskanju tako skromnega gradiva, ki je v tej deželi na razpolago. Pisec pravi: "Nemčija je dežela duhovnih katastrof, kjer določena naravna dejstva v namišljenem miru, vedno znova vzbujajo klice po svetovnem gospodstvu, iz katerih vzbrstijo s pohotno raščo zablode, ki popolnoma premagajo razum. Gonilna sila je veter, ki prihaja iz azijskih neskončnosti in v široki fronti čez Tracijo veje v Evropo in Germanijo. Včasih nosi s seboj zunanje narode kot suho jesensko listje, včasih pa vzbuja navdajenja misli, ki rušijo svet."

Taka svet pretresujoča sila je vsekakor nacional-socializem, ki je pogнал v Nemčiji in poskušal preobrniti svet.

Se ko je bil Hitler potujoči prerok in je ves svet izven njegovih privržencev norce bril iz njega in njegovega gibanja, so ga nekateri imenovali: Mohamed. Ta primerjava ni brez osnove. Nacional-socializem je ljudska vera, religija, namenjena izvoljenemu ljudstvu, ki je poklicano, da zagospodari nad ostalimi narodi.

Zaradi tega je moralo priti do vojne, ker svet pač ni hotel kapitulirati pred germanskim "izvoljenim ljudstvom". Večkrat je izgledalo pa, kakor da se je svet s kapitulacijo že nekako pomiril. Prvič je bilo to takrat, ko je Francija, ki je bila v tem času prva vojaška sila v Evropi, brez vsakega odpora dovolila remilitarizacijo Porenja. Še bližje smo bili kapitulaciji, ko sta se Chamberlain in Daladier prestrašila Hitlerjevih groženj in žrtvovala Českoslovaško. Kdor je takrat Hitlerja poslušal, kako je zmerjal dr. Beneša, poglavarja države, ki je bila uradno še vedno v prijateljskih stikih z rajhom, ta je v resnici verjel, da posluša jerihovske trobente, ki so porušile zidovja sovražnega mesta. Takratni Hitlerjevi histerični izlivi niso samo porušili češke Maginotjeve linije v Češkem lesu in Krkonoših, pač pa so tudi zlomili francoske in britanske zaščitnike českoslovaške republike.

Naslednji jesen 1939 se podobne Hitlerjeve zahtevke nasproti Poljski res niso mogle uveljaviti brez vojne. Kakšna vojna pa je to bila, če jo gledamo s stališča Nemčije? V pičlih treh tednih je bila Poljska "likvidirana", da uporabimo priljubljen pru-

sijaški izraz. Skoro ravno tako hitro so bile osem mesecev za tem "likvidirane": Nizozemska, Belgija in Francija.

Nikoli v zgodovini ni svet občutil takega neustavljivega tevtonskega furorja, pred katerim so pred 2000 leti trepetali Rimljani. V resnici je izgledalo takrat, kakor da svet nima sredstev, s katerimi bi se zoperstavil temu strašnemu navalu. Maginotjeva linija je pred tem furorjem padla kot papirnata igračka in francoske ter belgijske armade so se razteple pred njim kot listje v vetru.

Preobrat je nastopil šele takrat, ko je Velika Britanija, od zmag pijanemu Hitlerju, na njegovo mirovno ponudbo, vrgla v zobe odločni "NE".

Ta, takrat od vsega sveta ocenjeni noroglavci "NE", je s strahom zaprl sapo iskrenim prijateljem Velike Britanije. Ves svet je pričakoval, da se bodo v kratkem vrgle nemške Panzerdivizije s tisoči in tisoči bombnikov na britansko otočje, da ga spremene v prah in pepel. In vendar se vkljub uraganskemu prusijaškemu letalskemu terorju, ni posrečilo zlomiti Velike Britanije.

Leto kasneje je podoben odpor tvegala Sovjetska zveza.

Oba ta odpora pomenita kulminacijo nacional-socialističnih pohleptov. Sicer se je res posrečilo nadmočnim prusijaškim armadam, da so nadaljevale z velikimi uspehi, ali že v samem drvenju prusijaške vojne mašinerije proti Moskvi so se pojavljali v ljudeh podzavestni občutki, da brste nekje protisile, ki se raje puste pomandrat, kakor pa kapitulirati. Staljingrad je to podzavest preoblikoval v trdo resničnost za Hitlerjev nacional-socializem, ki je naletel na najmanj enako religijo duha in najmanj tako odločnost po življenju. Staljingrad je s svojim trpljenjem in krvjo mogočno okrepil tiste protisile, ki so prusijaške vandale pregnale od tega viteškega mesta ob Volgi na reko Prut. Staljingrajski duh je očistil Severno Afriko in velik del Italije, ki jo je zlomil.

Popolnoma napačno bi bilo in tudi nevarno, če bi se demokratični svet udajal utvaram, da sta Nemčija in nacional-socializem že na robu prepada. Nacional-socializem je tudi še danes ogromna sila, ki obvladuje množice z neverjetno močjo in cinizmom. Ta zverinski cinizem prihaja s svojo divjaško odkritosrčnostjo do izraza v stavkih, ki so bili napisani pred kratkim v "Muenchener Neueste Nach-

richten". V tem listu pravi urednik, ko govori o bombardiranju nemških mest: "Prebivalstvo bombardiranih nemških mest se mora pač pripraviti, da zapusti svoja udobna stanovanja, da bi se lahko naslajalo nad trpljenjem in poniževanjem tujih, od nemškega meča zaslužjenih narodov."

Duh, ki prihaja iz take miselnosti je za nas, ki si domišljamo, da živimo v prosvitljeni dobi, zares težko razumljiv. Nikakor pa ga ne smemo prezirati, če hočemo razumeti religiozno-politične sile, iz katerih črpa nacional-socializem svoje bestialne moči.

Nič ni v teku "čudne vojne v Franciji" bolj prestrašilo francoskih vojakov kakor zadržanje prusijaške soldateske, ki je bila brezupno obkoljena, pa se je rajše pustila posekati, kakor da bi se udala. Francozi so v sponah svoje zahodne civilizacije tako zadržanje občutili kot skrajno barbarsko. Ali resnici je treba pogledati korajžno v oči in priznati, da je ravno to zadržanje Prusijakov omogočilo njihovim armadam v zgodnjem poletju 1940, da so igraje obračunale s francoskimi armadami in ravno tako tudi z "nepremagljivo" Magiont-jevo linijo.

Ravno tisto zadržanje in ravno tisti duh sta leto kasneje podili pruske tevtone po neizmernih ruskih ravninah.

Sovjetska zemlja pa je - kakor smo že rekli - postavila prusijaškim zavojevalcem nasproti istega duha neizmernega požrtvovanja. Do takrat so Nemci sleherni odpor "likvidirali", če so naleteli na povprečne sile. V Angliji in v Rusiji pa so naleteli na sile, ki imajo globlje korenine in ki rastejo iz naroda samega. Te sile je poznal Churchill, zato je Hitlerju zabrusil svoj zgodovinski "NE".

Na iste sile so Nemci naleteli leto kasneje na sovjetski zemlji. Tudi tu so srečali ljudi, ki se rajše puste poklati, kakor da bi se podvrgli. Poročila iz te dobe, ki so jih nemški vojni dopisniki pošiljali z vzhodnega bojišča, so kar jasno očitovale vso grozo in strah, ki ju je občutil nemški vojak, ko je naletel na takega sovjetskega nasprotnika. Ta groza je bila upravičena, kajti že drugič so Nemci naleteli na sile, ki so bile dorasle tistim silam, katerim so se imeli zahvaliti za vse dotakratne uspehe. Sedanja vojna je vse drugo kakor pa neka kabinetska vojna. Ta vojna ni vojna špekulantnih interesov, pač pa vojna, v kateri si stojte nasproti najgloblja nasprotstva in samo zato je tudi ta vojna, vojna do popolnega iztrebljenja nasprotnika.

Samo tako lahko razumemo veličastno borbo bojevnikov N.O.V. v naši domovini, samo tako lahko razumemo triletno borbo na življenje in smrt neoboroženih jugoslovanskih upornikov nasproti tankom, letalom in najnovejšemu orožju, ki si ga je izmislila vojna tehnika.

Teh globokih sil in protisil, ki si stojte v tej vojni nasproti, površni brezkrbnež pri polni mizi in priklenjen na pretekle privilegije, privilegije, ki jih je opravičevalo samo "mesto rojdenja", ne more doumeti. Zato tudi tako velika nesporazumevanja povsod tam, kjer je v zadnjih 25 letih zamrla pravičnost, utihnili odkrita beseda in je bila pokopana demokracija. Eno pa je gotovo, tiste tako globoko zakoreninjene silnice, ki danes že tri leta enakovredno stojte nasproti najsilnejšemu sovražniku, ki vodi borbo na življenje in smrt, ne bodo mogle biti

v nobenem slučaju premagane od povprečja sil, ki so podobne zgodbi francoskih vojakov v "čudni vojni" 1.1940. Maršal Tito je nekemu zavezniškemu vojnemu dopisniku točno ocenil sile, ki jih ima pred seboj. To oceno bi si morali temeljito vtisniti v spomin vsi tisti, ki še niso doumeli današnjih sil in protisil, ker logika je samo ena in politični račun brez logike, je račun brez krčmarja... F. Lodur.

150.000 bojevnikov N.O.V. za drugo fronto

Ameriški dopisnik Stojan Pribičević, ki je bival več časa tu med nami, je sedaj v glavnem štabu N.O.V. Ž njim je tam tudi John Talbot, Reuterjev dopisnik, ki poroča med drugim tudi tole:

"Maršal Tito pričakuje, da se bo druga fronta že v najkrajšem času odprla, veruje tudi, da bodo Rusi ponovno udarili proti nemškemu osrčju. Maršal Tito misli, da se Nemci ne bodo prostovoljno umaknili z Balkana vse dokler ne pridejo Rusi v Beograd. Vsekakor se Nemci ne bodo umikali brez boja. V tem slučaju ima N.O.V. na razpolago 150.000 mož, ki bi se po osvobojenju Jugoslavije borili tudi izven svoje domovine. Kasneje bi se to število lahko tudi še podvojilo." Maršal Tito je pri neki drugi priliki tudi omenil udeležbo posameznih narodov v njegovi N.O.V. in pri tem povedal, da je Slovencev 10%.

V nekem drugem svojem poročilu popisuje posebni dopisnik Reuterja, John Talbot svoj prihod v štab maršala Tita. Med drugim pravi tole:

Nekih 30 km. od bojišča, ki ga bojevniki N.O.V. z največjim junaštvom in upornostjo branijo, deluje štab N.O.V. z maršalom Titom na čelu, ki je gotovo edini nepremagljiv general na svetu.

Štab sestavlja dolga vrsta podzemskih rogov, ki vodijo po obronkih globoke doline v razsežno galeirijo. Tu sem z maršalom Titom, s svojim ameriškim tovarišem in dvema fotografiji večerjal. Pri mizi so bili tudi še: šef štaba, general Arsa Jovanović, ter tajnik in podpredsednik ASNOJ-a.

V štab nas je pripeljalo spremstvo po peščenih vijugasti stezi, ki vodi vzdolž vse doline. Vsi upehani smo končno dosegli cilj. Maršal nas je pričakoval. Vodil nas je v svojo skromno pisarno. Tri stene so prekrile z vojaškimi zemljevidi. Edina zanimivost v pisarni so stene, ki so prekrile s svilo padal.

Maršal nosi sivo-modro uniformo N.O.V. Visok je kakih 175 cm. in se rad smeje z dobrosrčno veselostjo. Vse dosedanje fotografije ga prikazujejo kot strogega diktatorja in vse te fotografije niso resnične.

Vprašal sem ga, če Nemci pripravljajo v tem trenutku novo ofenzivo proti N.O.V. "Ne," mi je odgovoril, "tega ne verujem. Trenotno uporabljajo Nemci posebno taktiko, po kateri napadajo samo lokalno, da bi nas na ta način prisilili, da potrošimo municijo."

Reuter posebno naglašja tudi okoliščino, da vojna poročila N.O.V. objavljajo poročila iz Albanije. Iz tega izhaja, da kontrolira maršal Tito tudi partizane na tem področju. Albanski rodoljubi so zasedli važna mesta: Elbasan, Berat in Korico.

Reuter nadalje poroča, da vežeta general Alexander in maršal Tito 50 do 60 nemških divizij, ki bi jih Nemci krvavo potrebovali na ograjenih vdornih točkah v Franciji, Belgiji in Nizozemski.

VSESLOVANSTVO IN SLOVANOFILSTVO

(DVA ZANIMIVA ČLANKA)

G. Jean Lugol je napisal v "La Bourse Egyptienne" 10. maja uvodnik pod naslovom "Slovanstvo in Evropa".

Pisec ugotavlja, da se kažeta v današnji uradni sovjetski politiki dve težnji ogromnega pomena za bodočo Evropo. Ti dve težnji naj bi bili: bratstvo slovanskih narodov in solidarnost pravoslavja. Obe svoji trditvi pisec utemeljuje z vseslovanskimi kongresi v Moskvi in pravi: "Pri prvem kongresu je sovjetski pisatelj Aleksij Tolstoj ostro zavrnil misel vseslovanstva, ki jo je označil kot reakcionarstvo, zagovarjal pa je čim tesnejše sodelovanje na temeljih enakopravnosti med vsemi bratskimi slovanskimi narodi. Leto pozneje v maju 1942 je bil drugi vseslovanski kongres, ki mu je predsedoval general Bundorin in ki je zasedal pod krilatico, solidarnosti slovanskih narodov proti tevtonskemu osvajačcu. Govorniki so naglašali tisočletne slovanske borbe proti Germanom in so svoje govore zaključili s pozivom vsem slovanskim narodom, naj se uprejo germanskemu zavojevalcu. V februarju l.l. je bil v Moskvi sestanek slovanskih bojnikov, pri katerem so govorili sovjetski, poljski, češkoslovaški in jugoslovanski zastopniki."

G. Lugol omenja, da so vsi ti sestanki imeli zgolj poluradni značaj, kljub prisotnosti, sovjetskih vojaških dostojanstvenikov. "Do danes", pravi g. Lugol "sovjetska vlada ni zavzela stališča glede zelo delikatnega vprašanja slovanskega bratstva, ki v mnogem zanima Veliko Britanijo in vso Evropo."

V nadaljnjem pravi g. Lugol, da je pred kratkim nastala med moskovsko "Pravdo" in turškim tiskom polemika o panslavizmu. Turški časnikar g. Jalčin je v listu "Tan" o priliki prijateljskega povabila g. Beneša Poljski, naj bi se pridružila sporazumu Beneš-Molotov vprašal "zakaj zedinjenje Nemcev predstavlja pangermanizem in zakaj bi zedinjenje slovanskih narodov ne pomenilo panslavizma?" Moskovska "Pravda" je odločno odgovorila s člankom, ki ga je napisal g. Demitov in v katerem je povedal, "da se zedinjenje nemških roparjev ne more primerjati z zedinjenjem poštenih Slovanov, ki so bili žrtve barbarskih zavojevalcev. Vsa tisočletna evropska zgodovina", tako piše Demitov, "ni drugega kot krvava obramba slovanskih narodov proti nemškim zavojevalcem. Prva svetovna vojna je pričela z meščansko vojno balkanskih narodov, ki so jo provocirali Nemci. Sedanja vojna je pričela z nemško aneksijo Češkoslovaške. Zakaj, naj bi torej sedaj nadaljevali z razedinjenjem, da bi v bodočnosti ohranili na vzhodu Evrope legla imperialističnih intrig?"

Demitov nadaljuje v moskovskem glasilu in poudarja, da so "simpatije slovanskih narodov do ruskega naroda neomejene in da je to prijateljstvo stoletja povezano s slovansko kulturo ter se sedaj ponovno oplaja v globočinah osvobodilne vojske."

"Iz tega jasno sledi," zaključuje g. Jean Lugol, "da bo slovanstvo v bodoči Evropi mogočen politični faktor. Slovanska zveza ali neka bodoča federacija bi v mnogem odgovarjala panamerikanizmu, panarabizmu itd. V vsakem slučaju je treba razumeti, da

bodo pri pacifikaciji evropske celine imeli veliko besedo Slovani, ki jih je 170 milijonov in ki se bodo naslanjali na sovjetsko žarišče."

"Modrost," zaključuje svoj uvodnik g. Jean Lugol, "narekuje, da drugi evropski narodi poglobijo svoje prijateljske zveze z bodočim slovanskim blokom s pomočjo Velike Britanije, ki je razumela najnovejšo evolucijo sedanosti."

PANSLAVIZEM?

Zelo zanimiv članek g. Lugola smo v izvlečku priobčili kot dokaz, da se z jutrišnjim slovanstvom resno in tudi stvarno ukvarja svetovni tisk. Podobne članke smo zasledili tudi v zavezniških in nevtralnih listih.

V zelo razširjenem švicarskem tedniku "Die Weltwoche" obravnava neznani pisec vprašanje slovanstva v povojni dobi. Članek je temeljit in vsekakor zanimiv za vse Slovane, ker z zelo vpoštevano avtoriteto lista razlaga ta problem mednarodni svetovni javnosti. Člankar pravi med drugim tudi tole:

Beseda "panslavizem" ima svoj specifični pomen v vseh evropskih jezikih, samo Rusi je ne poznajo. To besedo je znašla diplomacija 19. stoletja. Seveda se je porodila v pok. Avstriji, od tam je bila gostoljubno sprejeta v Nemčiji, ki jo je utihotapila v Francijo in na Angleško. Danes je "panslavizem" nekaj mednarodni esperanto evropskih kabinetov. Vsaka izmed teh dežel je to besedo tolmačila na svoj način. Na Dunaju so z njo označevali prekucuška nagnjenja predvojnih ruskih vplivov na Slovane habsburgovske monarhije. V Berlinu so v tem pojmu slutili nepremagljivo zapreko germanskemu vdoru na vzhod. V Londonu je bil "panslavizem" znamenje angleško-ruskega rivalstva na Bližnjem vzhodu, za Francoze pa je to bil evropski izraz za "vzhodno vprašanje".

SLOVANSKA SOLIDARNOST

Misel slovanske vzajemnosti je našla svoje prve izvore v literaturi. Takozvani "slovanski kongresi" 19. stoletja, so poleg jezikovnih, zemljepisnih in folklorističnih ciljev, imeli vsekakor tudi politično ozadje: osvobodjenje Slovanov izpod avstro-ogrske oblasti. Samo zelo dalekovidni duhovi so slutili, da nosi ta akademična propaganda v sebi klice elementarnih sil, ki bodo nekega dne pomedle s tujim gospodarstvom.

V prvih časih narodnega prebujenja so nosilci slovanske misli iskali dokazov in opore v probujajoči se narodni zavesti, da bi na tej osnovi zgradili narodno samobitnost. Z mislijo političnega združenja in stremljenj po skupnih civilizatoričnih vezeh, se niso bavili.

V tem času je vkljub mračnemu, carističnemu reakcionarstvu v takratni Rusiji prvič vzkliklo slovanofilstvo, ki je v nasprotju s praznim izrazom "panslavizma", privrelo tudi na politično areno. Ta stremljenja pa so bila daleč od tega, da bi tokove slovanske vzajemnosti pojačala, pač pa so jim postavila nasproti navpične zapreke. Izhodišče ruske slovanofilske šole, ki je vzbrstela nekako v sredi 19. stoletja, so

tvorile ideje Rousseaus-a o izpridenju zahodne civilizacije. Rusko slovanofilstvo ni bilo drugega kakor reakcija proti francoskemu kozmopolizmu. V trenutku, ko so Čehi, Hrvatje in Slovenci gledali v slovanstvu prvo etapo za svojo narodno osamosvojitev, je iskala takratna Rusija sredstva, da postavi zapreke proti vdoru zahodne miselnosti. Rusko slovanofilstvo je evropskim narodom, ki so se borili za svojo duhovno samobitnost, očitalo, da so podlegli racionalizaciji in individualizmu. Slovanskim narodom so nudili rusko etiko bratstva in neko sanjavo mistiko.

SLOVANOFILSTVO

Kadar koli je padla beseda "slovanofilstvo" v Rusiji, so ta pojem na zahodu zmeraj razumeli kot "panslavizem", čeravno sta ta dva pojma popolnoma različna. Gola folklor in zgodovinski mitos še ne zadostujeta za politično skupnost interesov in tudi ne ustvarjata skupne kulturne fronte.

V eni točki pa so se slovanofilske sanjarije ujemale s prizadevanji carističnega ruskega imperiazma: Balkan. Samo pravoslavni balkanski narodi so bili deležni carske ljubezni. Za petrograjsko gospodo so bili Poljaki "izdajalci", Čehi "prekucuhi" v korist zahodnih demokracij, Slovaki, Slovenci in Hrvatje pa "plačenci" klerikalizma. Od 50 milijonov Slovanov so carski mogočniki samo eno desetino smatrali za svoje brate. To pač ni bilo panslovanstvo, ali je vendar zadostovalo, da je stalno vznemirjalo evropske kabinete.

NARODNOSTNA STREMLJENJA

Narodnostna stremeljenja, ki so pognala v drugi polovici 19. stoletja, so slovanske narode postavila končno na trda tla stvarnosti. Doba pesnikov in filologov je bila pokopana. Sedaj ni šlo več za to, da bi odkrili skupno dedščino, pač pa je bilo treba skovati lastno usodo. Vprašanje lastne državnosti se je vrvalo z vedno večjo močjo.

Nič pa ni bilo tako oddaljeno od ruskega carskega slavizma, kakor pa pojma "država" in "meje". Ruska slovanofilska šola, ki je bila stalno v opoziciji, ni poznala konstruktivnega duha. Zato je razumljivo, da so spomini na skupno preteklost zbledeli ob močni svetlobi slovanskih narodnostnih teženj, ki so vzhajale na obzorju. Namesto ruske mistike je stopila ideja teritorialnih prevratov, zgrajena na demokracijskih temeljih.

REVOLUCIONARNO SLOVANSTVO

Rusi so dali slovanski miselnosti sentimentalni pečat, Čehi so iz slovanstva skovali znanost, Srbi pa so mu pritisnili revolucionarni značaj, ki je končno privedel do preobrata. Zasluga Jugoslovanov je, da je slovanstvo stopilo v revolucionarni obtok zgodovinskih dogodkov. Na Madjarskem je slovanstvo našlo ugodno podnebje, ker je madjarsko zatiranje Slovanov očitno podpiralo tak razvoj. V resnici se je v Bosni, v ognjišču jugoslovanske iredente, vkresala iskra, ki je razplamtela evropsko celino. Ko so zasliševali atentatorje na Ferdinanda, so obtoženci mirno odgovarjali: "Franc Ferdinand je bil sovražnik slovanstva."

Prva svetovna vojna je Slované razdelila v dva tabora: Rusi, Srbi in Črnogorci so bili na eni strani, Bolgari in Slovani habsburgovske monarhije na drugi strani. V drugem delu vojne so se formirale

slovanske legije Donavske monarhije za obrambo lastnih interesov. Toda to ni bilo slovanstvo, pač pa narodna osamosvojitev.

Polom caristične Rusije je ravno toliko prispeval k zmagi Slovanov kakor zavezniki. Caristična Rusija je zapustila osvobojenim Slovanom vse tisto, kar je od slovanske miselnosti še ostalo. Ko je umirala, je izgledalo kakor da šepeta besede umirajočega apostola Cirila svojemu bratu Metodu: "Podobna sva volovski vpregi, ki naj preorje skupno njivo. Zapuščam te, vendar boš ti skupno delo nadaljeval."

OSAMOSVOJITEV PO PRVI VOJNI

Ko so slovanski narodi dosegli svoje etnografsko-jezikovne meje, je njihovo obzorje v splošnem končalo tam, kjer so stali državni mejniki. Romantični spomini na lastno rasno povezanost so k večjemu služili za ogrevanje ozračja pri banketih in kongresih. Ironični človek je nekdanj pripomnil, da se slovanski narodi tem bolje razumejo, čim bolj so drug od drugega oddaljeni. Sosedje - Poljaki in Rusi, Čehi in Poljaki, Srbi in Bolgari, Hrvatje in Srbi - najslabše izhajajo. Na kratko povedano, slovanstvo ni imelo v diplomatičnem življenju nobene veljave. Napačno pa bi bilo utvarjati si, da je izginilo. Beograd je svoječasno energično odbil, da bi podprl Wrangla proti Sovjetski zvezi.

USODA "RUSKE MISELNOSTI" V Z.S.S.R.

Kakšna je bila usoda "ruske miselnosti" v Sovjetski zvezi? V začetku je bila stvariteljem sovjetske vladavine vsekakor nezaželjena. V notranjosti bi številne majhne narode samo prestrašila, zunanje politično pa je izgubila vsako vrednost v času, ko je sovjetska država vse svoje skrbi posvetila azijskemu delu Z.S.S.R. Ali je golo naključje, da je Sovjetska zveza pričela z "renacionalizacijo" ravno 1.1933? Ta "narodni prepoved" se je manifestiral ob najrazličnejših prilikah. Spomnimo se samo velikih svečanosti ob proslavi Puškinove smrti. Težko bi bilo najti med ruskimi pesniki moža, ki bi bil bolj naroden od njega. Mojstersko se mu je posrečilo polna tri stoletja rusko življenje oživiti z živimi prispodobami. Bolj ko kdor koli je Puškin raztolmačil prizvoke ruske stepe. S polno pravico je eden izmed njegovih rojakov dejal: "Puškin, to je vsa naša dedščina; Puškin, to smo mi vsi". Lahko bi še mnogo takih dokazov "renacionalizacije" našli. Tujina je imela priliko, da začasa pariške svetovne razstave občuduje propagandni film "Peter Veliki", ki je napravil zelo globok vtis.

V prvih letih sovjetske vladavine je obvladovalo vse sovjetsko življenje materialistično naziranje. Staljinova Sovjetska zveza pa se je vrnila nazaj k epskim vrednotam in k slovanofilstvu. Kdor bi te vrednote zanikal in se tej misli odtujil, bi se zapizal trockizmu.

V bistvu sta si sovjetizem in slovanofilstvo mnogo bližja, kakor pa se v splošnem misli: univerzalizem in mesianizem v proletarskem okviru.

Hitlerjev razisem, njegovo oboževanje ekspanzivnih sil, je v ruskem življenju kaj hitro vzbudil spomine na zgodovinske usodnosti. Obrambni refleksi slovanskega nagona so se kaj hitro zganili. Že 1.1934 je začasa 17. obletnice komunistične stranke Staljin dejal: "Mnogi mislijo, da se mora 'višja

rasa", t.j. germanska, pripravljati na vojno proti "nižji rasi", t.j. slovanski..."

Do današnje vojne niso slovanski narodi imeli v splošnem nobenih skupnih aspiracij. Mala antanta in Balkanska zveza sta poskušali vzdrževati ravnost, pri tem pa sta hoteli čisto izločiti vsakršno slovansko stremeljenje. Kljub temu so ti narodi občutili skupna vznemirjenja, gojili občutke zgodovinskih "zapostavljanj" in болоvali takorekoč na občutkih "manjvrednosti". Medtem, ko je pangermanizem s svojo krilatico "kri in zemlja" poveljeval misel križarske vojske ter tulil od žeje po zemlji in oblastnosti, je slovanstvo gola potreba po neodvisnosti, suverenosti in domačnosti. Pri tem se majhni slovanski narodi oplajajo z naivnostjo, da bodo po dolgem in boleznem trpljenju v preteklosti, našli v bodočnosti bogato plačilo.

NOVO OBDOBJE SLOVANSKE MISLI

Z vstopom Sovjetske zveze v vojno je tudi slovanska misel dobila drugačno obliko. Dejstvo, da versajska pogodba ni zajamčila v svetu miru, kakor tudi dejstvo, da je predvojna politika zahodnih demokracij v mnogem zrahljala zaupanje malih slovanskih narodov, sta odprli novo obdobje slovanske misli. Monakovo je poleg ostalih političnih izgub, zaprilo ljubezen češkoslovaškega naroda napram zahodnim demokracijam. Jugoslovani, ki so za slučaj vojne s takojšnjo in učinkovito angleško pomoč-

jo računali, so bili močno razočarani. Polom Francije tudi ni ostal brez posledic.

Nauk o slovanskem "podčloveku" je pričela propagirati Hitlerjeva Nemčija in ta nauk praktično izvaja danes na zasedenih ozemljih. Trpljenja, ki jih danes prenašajo zlasti slovanski narodi pod nemškim jarmom, mogočno razvijajo občutek medsebojne slovanske povezanosti. Mogoče leži v tem nemška tragika, da - tu pa tam vojaško zmagujejo - kolonizatorično pa nimajo nobenih uspehov, in v nameri - da bodo svoje sovražnike uničili, jih v odporu in sovraštvu samo krepijo. Po vseh velikih zmagah se Nemcem ni posrečilo, da bi uničili Ruse. Nasprotno danes Rusi veličastno zmagujejo nad Nemci. Tega se ostali Slovani zavedajo in tudi pravilno ocenjujejo ta dejstva. Skupna trpljenja v zgodovini, obupni položaj pod nemškim jarmom, pangermanistična in protislovanska politika, junaške ruske borbe, nepojmljivi odpor N.O.V. v Jugoslaviji in delni neuspehi zahodnih sil, vse to je povzročilo, da tisti Slovani, ki danes živijo pod nemškim jarmom, zelo močno škilijo v Moskvo, in škilijo mogoče bolj, kakor pa je to zahodnim silam ljubo.

To, česar stoletni naporji niso zmogli, je ustvaril Hitlerjev pangermanizem: iz obupnih klicev deportiranih, iz pogorelih domov, iz grobov umorjenih, se poraja nov politični fenomen, s katerim mora po vojna Evropa računati - **slovanska solidarnost.**

KAJ STORITI Z NEMČIJO?

Ko se bo Nemčija enkrat pogreznila, se bodo sesuli vsi peščeni gradovi Hitlerjevega "novega reda". V Londonu, Moskvi in Washingtonu čakajo diplomati z načrti pod pazduho na ta veliki dan. Še bolj nestrpno pa čakajo vsi tisti številni izgnanci, ki jim beseda dom lebdi vsako minuto pred očmi.

Kakšne načrte imajo s prusijaškim brlogom, ki stalno vznemirja Evropo? V Moskvi so napravili hladen načrt. Moskva je Poljakom pokazala pot na zahod. Vzhodna Prusija, ki so jo tevtonski pohajači v 12. in 13. stoletju vzeli Poljakom, bo prišla zopet nazaj k svojemu pravemu gospodarju. Prusijaški junkerji bodo pregnani iz svojega gnezda in prusijaške oficirske kaste bodo pognali z Baltiškega Primorja. Tako bo enkrat za vselej pokončana prusijaška samokolnica z napisom "Drang nach Osten", ki že stoletja vznemirja prusijaške apetite.

Kakšni so načrti na zahodu. Od teh nam nekaj povedo samo govori Churchilla in Roosevelta. Pa še ti so v tem oziru hudo nejasni in najbrže tudi v obeh prestolicah različni. V dveh točkah izgleda, da se načrti ujema: 1. Popolna zavezniška kontrola nad Nemčijo za dobo 10 do 15 let. 2. Odrngati južno Nemčijo, morebiti tudi del zahodne Nemčije, da bi se na ta način prilagodili ruskemu načrtu. Ostala naj bi samo mala Prusija, s katero bi se lahko druge države pogajale. Mnogo govore o združitvi katoliške Bavarske z Avstrijo, pravijo pa, da se bo verjetno Rusija uprla takemu načrtu. Neki goreči skrbniki nemške bodočnosti se boje, kaj bo z nemško industrijo, če bi rajh razdelili tako kot kaže naša skica. Ti ljudje še vedno ne razumejo, da je treba nemško industrijo uničiti, Prusijake pa zaloviti na

tista polja, ki so jih morali Nemcem pred vojno obdelavati Slovani. Evropa bo gotovo srečnejša brez nemških gumbov in šivank, razvijajoča se v miru, kakor pa da jo vsakih dvajset let požigajo prusijaške bombe in granate. Sedanje vojno je finansiral ves svet z nakupovanjem nemških industrijskih proizvodov. Boljše je, da civilizacija zaostane za nekaj let, kakor pa da se uničujejo človeška življenja in kulturne dobrine, kadar to pade v glavo nekemu prusijaškemu blaznežu.

IZKORENINJENI MILIJONI EVROPE

Poleg ostalih zverinskih zločinov, s katerimi so Prusijaki osrečili današnjo Evropo stoji vsekakor v ospredju tudi nasilno množenstveno preseljevanje narodov. Število izgnancev s svoje rodne grude je morda večje kakor pa je prebivalstvo Anglije in Walesa. To ogromno število so ugotovili pri zasedanju mednarodne konference dela v Filadelfiji.

Ko so prusijaške tolpe vdirale v sosedne nemške države se je domače prebivalstvo razbežalo pred tevtonskimi morilci in mnogi izmed njih so se zatekli v nevtralne države ali v take, ki so kasneje prišle na vrsto prusijaškega naskoka. Ko je prusijaška soldateska zasedala tuja ozemlja so se ž njo navlekle številne horde gestapa, germanskih boričev in kramarskih izkoriščevalcev. To je bil ponavadi največji moralni izmeček germanske družbe. Poslali so jih zato, da čimprej germanizirajo nova ozemlja.

Leta 1940. so Nemci pričeli s takozvano "repatriacijo" Nemcev v rajh. Takrat je Hitler dejal: "Samo solidni obroč nemških naseljencev lahko zgradi trajno narodnostno mejo okrog tretjega rajha." V ta "obroč" so se vlivale množice Nemcev z vseh tistih pokrajin, ki so jih zasedale prusijaške horde.

Ko je Hitler 1941. podjarmil že vso Evropo in se pripravil za vdor na Sovjetsko Rusijo je dejal: "Danes smo na tem, da lahko mobiliziramo človeške delovne sile skoro cele Evrope. To bom napravil tako marljivo, da mi lahko verujete." V prvih devetih mesecih leta 1941 je bilo v Nemčiji že nad 3.700.000 tujih delavcev, bodisi vojnih ujetnikov bodisi civilistov. Danes znaša to število okrog 7.000.000. Te ljudi vrniti njihovemu domačemu ognjišču, bo mogoče največje delo prve poveljne dobe. Gotovo ne bo treba teh ljudi šele spraševati ali si žele povratka, pomisliti pa moramo, da bodo morali biti pred tem primerno nahranjeni, oblečeni, mnogi telesno in duhovno ozdravljeni in tudi prepeljani, mogoče na tisoče kilometrov dolgo pot. Med tem časom pa bo treba za te ljudi pripraviti vse potrebno za njihov povratek; če organizacija ne bo perfektna, bodo vse poti natrpale, in vlekle se bodo ravno take procesije kakor takrat, ko so ljudje bežali pred prusijaškimi strojnici.

To delo spada v takozvano obnovo Evrope. Že sedaj uživajo številni begunci gostoljubje nekaterih držav na Srednjem vzhodu. Na Cipru, v Turčiji, v Siriji in v Egiptu je nad 25.000 grških beguncev. 35.000 Poljakov je prispelo v Iran. Na tisoče in tisoče jugoslovanskih beguncev je na Srednjem vzhodu. Človekoljubna zavezniška organizacija M.E.R.R.A. skrbi danes za okrog 100.000 beguncev.

M.E.R.R.A. je danes sestavni del U.N.R.R.A.-e. Praktične izkušnje, ki jih je ta organizacija pokazala že sedaj v teku vojne bodo izredno dragocene v povojni dobi.

Naša skica nam nazorno prikazuje "nasilno preseljevanje evropskih narodov", ki ga je z vso brutalnostjo izvajal Hitlerjev tretji rajh. Mogoče ne bi

bilo napačno, če bi se ga po vojni poslužili vsi tisti evropski narodi, ki so bili deležni Hitlerjevega "blagoslova" samo zato, ker so v svojih mejah gostoljubno tolerirali prusijaške vsiljivce. Verujemo pa, da s tem poslom ne bo imela dela U.N.R.R.A., ker bodo posamezni narodi kar sami opravili...

Slovenske dežele so bile še prav posebno deležne Hitlerjeve izseljevalne politike. Relativno je naša dežela tudi v tem pogledu dosegla rekord. To je nov dokaz, kakšne načrte je imel Hitler s slovenskim narodom, ki stoji že petnajst stoletij na poti germanski samogoltnosti. Naša skica nam zgovorno tudi dokazuje, kako težke naloge čakajo Slovence po končani vojni. Vsi, prav vsi do zadnjega bomo morali zavihati rokave in delati, krvavo delati, da zopet zberemo vse svoje narodne dele, ki jih je Hitlerjev barbarizem razgnal na vse štiri strani sveta, in da tako ustvarimo pogoje za nadaljno rast našega naroda. Slovenci se ne smemo samo opajati nad lepimi programi in se tolažiti, da je že itak vse storjeno, pač pa moramo imperativno zopet nazaj na trda tla stvarnosti, da bomo uresničili tisto, za kar prelivajo naši možje, naši fantje, naša dekleta in žene svojo kri. Vsebina programa je delo, to vedo oni tam v slovenskih gozdovih in gorah in tega se moramo zavedati tudi mi tu v tujini. S koristnim, trdim in uspešnim delom bomo svojim bratom več koristili, kakor z vsemi še tako lepo zvenečimi frazami. Slovenski narod je svojo samobitnost ustvarjal v prvi vrsti s pridnostjo svojih rok in razumnostjo svoje pameti. Poprimimo zopet ta izročila svojih dedov in bodočnost nam bo zajamčena; kričavosti in fanfarnade pa prepuščajmo tistim narodom, ki mislijo, da ž njimi lahko izhajajo.

Izkoreninjeni stotisoči naših ljudi nam zapovedujejo, da delamo, delamo in še enkrat delamo!

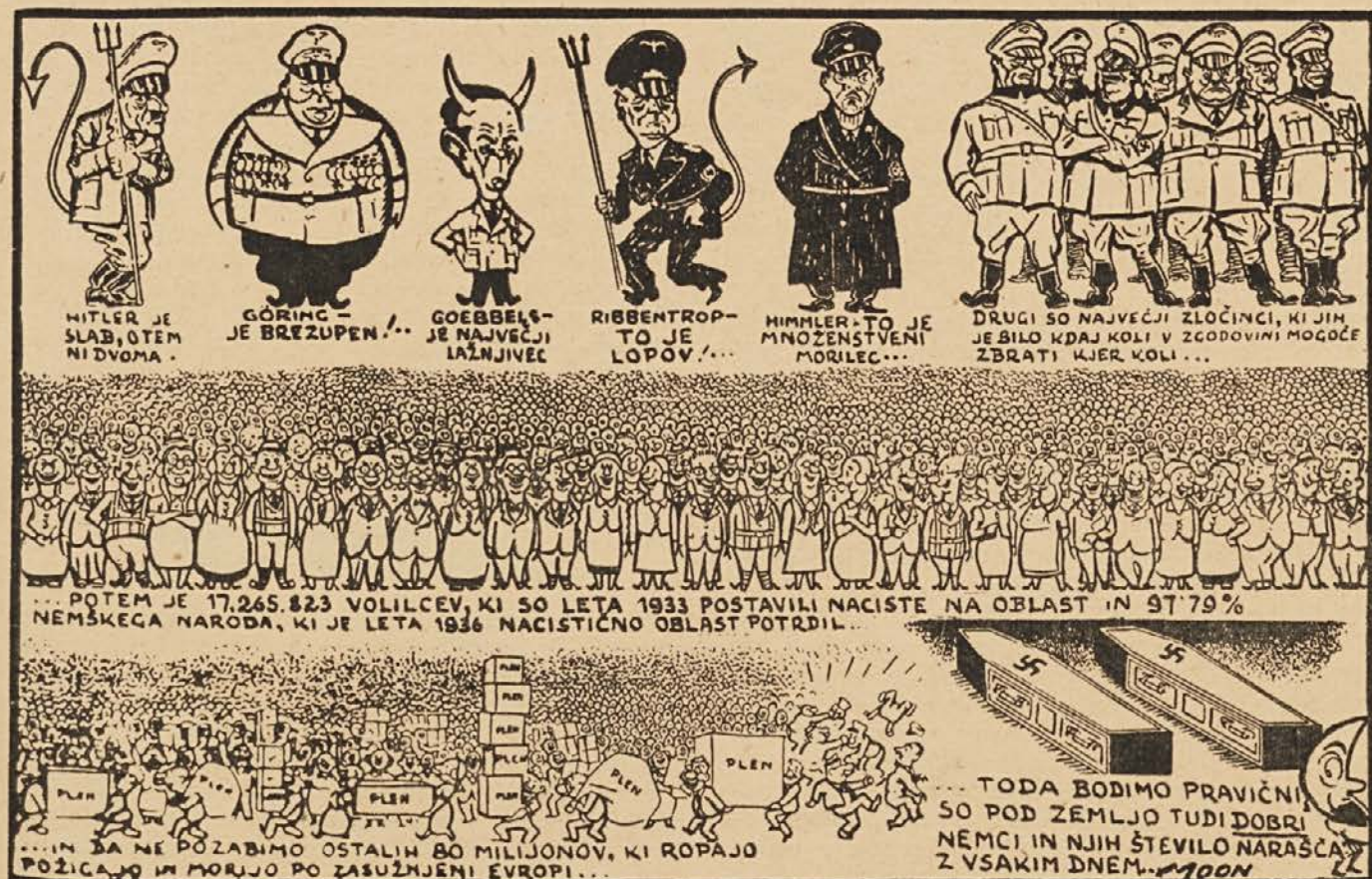

„DOBRI“ IN „SLABI“ NEMCI

Poročila iz Amerike javljajo, da so tam pred kratkim začeli ustanavljati "Odbor demokratičnih Nemcev". Že samo ime bi bilo vredno dostojnega mesta v našem "Čuku na palci".

Še bolj kot ime vzbuja neubranljiv posmeh sestava tega odbora. Predsednik naj bi bil - nihče drugi kot - sam bivši upravnik berlinske policije, ki ima lepo poljsko ime Grzesinski. Podpredsednik bi bil magdeburški upravnik policije Bernsprung. Da bi zabrisali policijski prusijaški značaj temu društvu, so pritegnili k sebi še nemškega pisatelja Heinricha Manna ter nekaj drugih bivših poslancev nemškega

vanja vreden za vse tiste žrtve, ki so preobrnile nacizem... Da, zelo verjetno je, da bomo doživeli nesramnost vzporedbe naših junaških bojevnikov s prusijaškimi morilci in vsemi tistimi nemškimi puhlo-glavci, ki so tem zločinom ploskali. "Nemčijo je zapeljal Hitler — vendar bi morali zavezniški narodi uvideti, da je nemški narod delaven, miroljuben, demokratičen in sploh tak, ki ima eno samo misel: živeti v miru s svojimi sosedi..." Take in podobne jeremijade bodo sestavljali pisuni tega odbora. Nobenih posebnih naporov ne bo treba, vsak otrok v Evropi jih zna že na pamet.

Reichstaga. Z amerikanske strani sta se za prusijaško prelevitev ponudila Dorothy Thompson in Paul Lochner, oba ameriška častnikarja.

Sama ustanovitev prusijaške institucije za amnestijo prusijaških zločinov, kakor imenujejo ta odbor pravični zavezniški krogi, je izzvala upravičeno ogorčenje "Društva za onemogočenje tretje svetovne vojne", ki je z uradno izjavo v "New York Times-u" temeljito ovrgla obstoj "dobrih Nemcev".

Komedija "dobrih Nemcev" se kakor vidimo ponavlja točno po receptih iz let 1918/19. Gotovo je, da bodo že kmalu pričeli deževati dokazi novega odbora s tragikomičnimi pravljicami in pretresljivimi jadikovanji, v katerih se bodo nekdanji prusijaški policaji solzavo pritoževali, da "je bil nemški narod zapeljan in da je bil tudi sam deležen vseh tistih prusijaških zločinov v Jugoslaviji, na Poljskem in v Rusiji. In da je ta narod ravno tako pomilovanja vreden na eni strani in da je na drugi strani občudo-

Komedijantski ensembles je torej že izbran. Vloge iz let 1918/19 so razdeljene in repriza lahko prične. Že se tudi dviga zavesa. Uvertura operete že muzicira. Tudi to je majhen dokaz, da se z vso naglico bližamo dogodkom jesenskih dni leta 1918. Bivši policijski upravniki so verjetno že prejeli iz Hitlerjevega glavnega stana potrebna navodila in s tem pričenja tretje in zadnje poglavje drame druge svetovne vojne. Okolje, ki so si ga izbrali prusijaški policijski upravniki, je za novo jadikavo reprizo kar ugodno. Naši ameriški zavezniški so pač na tisoče in tisoče milj oddaljeni od prusijaškega vampirja in si v svoji človekoljubnosti ne morejo predstavljati, da bi bilo vse to res, kar izpovedujejo žive priče, ki so se izmuznile iz krempljev tevtonske zverine. Tudi v Veliki Britaniji so se še pred leti našle naivne do-bridine, Tomaži, ki jih je moralo šele prusijaško grozodejstvo poleti in jeseni leta 1940, prepričati, kakšni so ti "dobri Nemci". Tudi moj sin ni verjel, da je štedilnik vroč vse, dokler mu nisem roke položil na

vročo ploščo štedilnika. Ko se je opekkel, je verjel in tako verujejo tudi dobrih Angleži. Amerikanci pa naj počakajo, da se vrnejo njihovi hrabri bojovníki iz evropskih bojišč, ti bodo najboljši in najvernejši verifikatorji. Da bi se neverni ameriški Tomaži morali prepričati tako, kakor so se njihovi britanski zavezniki, jim v resnici ne želimo.

Mislamo, da ni odveč, če si pobližje ogledamo te "dobre demokratične Nemce", emigrante tretjega rajha, ki žive danes v Združenih ameriških državah, v Veliki Britaniji in skoro po vseh ostalih zaveznikih deželah. Gotovo je med njimi nekaj izjem, ki opravljajo svoje vsakdanje posle in se s politiko ne ukvarjajo. Večina pa je takih, ki komaj čakajo, da prevzamejo vloge iz 1.1918/19. Med temi so seveda glavni akterji famoznega odbora "demokratičnih Nemcev". Do sedaj so se previdno držali v senči, ker so se zavedali, da njihov čas še ni prišel.

Nemški prisatelj Emil Ludwig, ki je prusijaške veličine s svojimi znamenitimi reportažami razgalil ostalemu svetu, bo pač najverodostojnejša priča "prusijaške demokracije". V svoji najnovejši knjigi "Kako postopati z Nemci?" se znani pisatelj v tej svoji knjigi podrobno bavi tudi s temi nemškimi reševalci v emigraciji. O teh ljudeh pravi Emil Ludwig tudi tole:

"Med nemškimi emigranti najdemo resna imena, ali tudi taka, ki naj bi nudila jamstva, da se s primernimi sredstvi lahko ustvari neka nova "svobodna Nemčija". To je velika zmota. Večkrat namreč pozablamo, da so ti isti ljudje v teku zadnjih dvajset let pisarili debele knjige o tem, kako bi se Nemčija morala pripravljati na veliki revanš proti Franciji. Ostali politični emigrantje pa skrbijo posebno za to, kako bi se zopet dokopali svojega premoženja, ki je ostalo v Nemčiji."

Emil Ludwig nadaljuje: "Sedaj bi ti kandidati obnovljene Nemčije hoteli prikazati rajh kot žrtev pustolovca, ki je s pomočjo nezaposlenosti in s pomočjo cenjenih fraz premamili "nedolžno nemško ljudstvo". Lastnik socialističnega nemškega tednika v New-Yorku je z navdušeno dobrodošlico pozdravil nemške ujetnike, ki so iz Severne Afrike prispeli v Ameriko. Drugi delavski voditelji so ob uradnih sestankih naglaševali, da bodo sami vzeli usodo nemškega naroda v svoje roke. Tako nekako, kakor da bi bila sedanja svetovna vojna navadna volilna zadevščina, pri kateri bodo edino Nemci imeli pravico do soodločevanja. Tudi ostali Nemci, ki so v teku te vojne zapustili škripajoče prusijaško vozilo in se zatekli v nevtralne zemlje že iščejo stikov s svojimi predvojnimi poslovnimi prijatelji med zavezniki. Mnogi poskušajo svoje predvojne trgovske zveze kar na lepem obnoviti. Tako je nemški industrijski magnat von Schnitzler, po dvanajstih letih najtesnejšega sodelovanja s Hitlerjem in s skrajno pomočjo vsega svojega ogromnega premoženja nemški vojni mašineriji, lepega dne sprevidel, da bo njegov sedanji gospodar izgubil vojno in jo pobrisal v Španijo. Prijadral je seveda k Franku s svojim lastnim letalom. Danes ta gospod igra prvo vijolino med "demokratičnimi Nemci". Ravno tako je z ostalimi številnimi Nemci, ki so jo po nemški katastrofi na vzhodnem bojišču in v Tuniziji popihali v Švico in na Švedsko. Najbrže kar po naročilu firerja."

Tako piše o "dobrih Nemcih" njihov rojak, ki jih boljše pozna, kakor pa nekaj emerkavih tujcev, ki

poznajo Nemce samo iz lipskega sejma, iz berlinskih kabaretov ali nogometnih tekem.

Marsikdo, ki je v tej vojni ohranil sveže možgane, se bo vprašal: Kdo pa more po vseh strahotnih zločinih, ki so jih vsi Nemci brez izjeme počenjali po Evropi, še govoriti o "dobrih Nemcih?" Res je to vprašanje za evropsko javnost kar odveč, ali pozabiti ne smemo na razne darlanijade in badogliade, ki so svoječasnno močno vznemirjale svet, pa je zato neobhodno potrebno, da vsi že sedaj dvignemo svoje glase, da se ne ponovi kaka hessjada, ali kaj podobnega s Prusijaki. Take hessjade pa lahko prepričimo mi sami, če strnemo svoje vrste in znamo ob vsaki priliki in ob vsakem času točno razlikovati sovražnika od prijatelja. Če pa bomo škilili enkrat proti Rupnikom, Pavelicem ali Nedićem, potem smo se pač sami uvrstili tja, kjer je fabrikacija darlanijad edini izhod iz zadrege. Te žive resnice se marsikateri jugoslovanski politik prav nič ne zaveda, ker so ti ljudje v tej vojni pač izgubili kompas. Kdor koli računa na pomoč kvislingov, se sam avtomatično uvršča med nje. Tudi v tej tako zamotani vojni ni treh front. Vprašanje je enostavno: Ali si tu, ali si tam. Biti tu in škiliti tja, je v najmanjšo roko neznačajnost, to pa je privilegij kvislingov.

Samo, če bomo sami znali ločiti seme od plevla, lahko zahtevamo, da poznajo tako ločitev tudi zavezniki; če si sami s tem nismo na jasnem, se pač uvrščamo v žalostno vrsto Hitlerjevih advokatov...

BOLGARIJA V SKRIPCIIH

Diplomatični krogi v Carigradu smatrajo, da bi se mogle diplomatske vezi med Sovjetsko zvezo in Bolgarijo pretrgati.

Bolgarski "prostovoljci" se aktivno bore v Romuniji proti Rdeči vojski. Ugotovljeno je bilo tudi, da so pri obrambi Bukarešte sodelovala bolgarska vojna letala. Bolgarija nadaljuje z mobilizacijo svojih rezerv. Nadalje je ugotovljeno, da so Bolgari postavili proti N.O.V. v Jugoslaviji močne oddelke, ki so se aktivno borili na strani Nemcev in ustašev.

Sovjetski poslanik v Sofiji se še ni vrnil iz Moskve na svoje mesto. Prav posebno pa naglašajo diplomatični krogi v Turčiji dejstvo, da je po razglasitvi skupnega ultimatum Hitlerjevim podrepanikom, bolgarska politika prejela najtežji udarec. Do sedaj so se Bolgari stalno izmotavali in za vsak slučaj držali v rezervi "bratske slovanske vezi" s Sovjetsko Rusijo. Stalno so tudi naglašali, da bolgarska letala niso napadala niti Londona niti Washingtona. S takimi dokazi — so računali Bolgari — bodo zmehčali s pomočjo Sovjetske zveze tudi Angleže in Amerikance. Ultimatum pa je zadel v polno. Sedaj je konec vseh upov in nad in Bolgarija bo morala prevzeti polno odgovornost in vse posledice svojega sodelovanja z osjo. Res se je v zadnjih tednih močno pojačalo protinacistično gibanje, vendar je malo verjetno, da bi mogla in hotela Bolgarija ustvariti v notranjosti zemlje tako situacijo nasproti Nemcem, kakršno je ustvarila N.O.V. Jugoslavije. Samo nekaj podobnega pa bi moglo Bolgarijo rešiti mračne bodočnosti.

Sovjetska vlada skupno z vladama Velike Britanije in Združenih ameriških držav so 12.t.m. objavile skupno noto v obliki ultimatumu zaveznikov nasproti Hitlerjevim podrepiškim državam: Madjarski, Romuniji, Bolgariji in Finski. Besedilo ultimatumu glasi takole:

"Zaradi fatalne politike, ki jo vodijo madjarski državniki, uživa Madjarska ponižanje nemške okupacije. Romuni so še vedno nemški zavezniki v vojni, ki bo uničila njihovo državo. Bolgarska in finska vlada sta stavili v nemško službo svoji državi in sta v tej vojni ostali na strani Nemčije.

"Vlade Velike Britanije, Združenih ameriških držav in Sovjetske zveze smatrajo za potrebno, da predložijo tem narodom naslednje v vpoštevanje:

1. Sateliti: Madjarska, Romunija, Bolgarija in Finska, zavedajoči se, da je nacistični poraz neizogiben in kljub željam, da prenehajo z vojno, nudijo s svojo politiko in s svojim sedanjem zadržanjem vso materialno pomoč nemški vojni zmogljivosti.

2. Vsi ti narodi bi s prekinitvijo sovražnosti in z odpovedjo sodelovanja z Nemci ter z uporom proti nacističnim silam z vsemi sredstvi, s katerimi razpolagajo, znatno zmanjšali, lastne žrtve in pripomogli k zavezniški zmagi.

3. Čeravno se ti narodi ne morejo izogniti odgovornostim svojega sodelovanja v vojni na strani Nemčije, bo njihovo nadaljevanje vojne s sodelovanjem z Nemčijo povzročilo še težje posledice in bodo pogoji premirja še ostrejši.

4. Zaradi tega se morajo ti narodi sedaj odločiti, dokler je še čas, da se uprejo Nemcem in pripomorejo s tem k neizogibni zavezniški zmagi."

S skupno zavezniško noto v obliki ultimatumu, so zavezniki odločno izpodbili vsako nemško upanje in upanje njihovih podrepiškov, s katerim je nemška propaganda v zadnjem času varala svet. Goebbelsova propaganda je namreč krotila vznemirjanje satelitov, ki je nastalo po velikih zavezniških zmagah na vzhodu, po neubranljivem bombardiranju nemških industrijskih središč, prometnega omrežja in drugih vojaških ciljev in ki se je še prav posebno potočevalo v trenutku, ko je invazija postala samo še vprašanje časa. Goebbelsova propaganda se je prepričala, da so stara pomirjevalna sredstva o "nepre-

magljivosti Nemčije", o "novem orožju", o "atlantski podmorniški zmagi", o "ukrajinskem žitu" itd., tako obrabljena, da ne prepričajo več niti njegovega najbližjega sorodstva. Že skoro leto dni se Goebbels trudi, da bi svojim lastnim pajdašem, posebno pa svojim podrepiškom dokazal, da v tej vojni sicer Nemčija ne bo totalno zmagala, da pa bo dosegla mir, ki jo bo postavil na dominantno mesto vsaj v Evropi. To se ne bo zgodilo — po Goebbelsovih trditvah — zaradi nemških uspehov na bojiščih, ker so zavezniki pač premočni, da bi mogla Nemčija z njimi obračunati tako kakor si je to zadevo predstavljal Hitler ob vdoru na Poljsko 1.1939. Ne, zgodilo se bo zato, ker da se bodo zavezniki med seboj skregali in se bo koalicija raztrgala.

V pozni jeseni lansko leto so zavezniki te Goebbelsove duhovne konstrukcije temeljito razpršili s skupno zavezniško izjavo Moskovske konference zunanjih ministrov, posebno pa s sestankom vseh treh zavezniških poglavarjev v Teheranu. Teheranska konferenca je Goebbelsovu vzela sapo in šele sedaj, po dolgih mesecih je s svojo staro lajno o nesporezumu zaveznikov, prišel zopet na dan, računajoč na hitro pozabo lastnih ljudi in na pozabo nemških satelitov.

Nemške diplomatsko-propagandistične težnje so se prav posebno očitno pokazale v trenutku, ko se je hotela Finska umakniti iz sedanjega oboroženega konflikta. Ribbentrop je finskim državnikom prišepetaval, naj pogajanja razvlečejo, saj se bodo zavezniki itak medseboj skregali in bodo potem pogoji miru znatno ugodnejši, kakor pa bi bili v sedanjem trenutku. Finska je šla na led in zelo verjetno je, da ji bo temeljito spodrsnilo, če se ne bo še pravočasno izvlekla.

Ultimatum z dne 12.t.m. je zopet razpršil propagandistične balončke Goebbelsovega natezovanja. Težko je soditi, ali bo ultimatum imel kak vidnejši uradni uspeh. Najbrže ne. Pa to tudi ni važno. Važno je samo to, da zavezniki ne bodo vpoštevali nobenih olajševalnih okoliščin Hitlerjevim podrepiškom, ker je Jugoslavija dovolj zgovorno pokazala, da je strah pred nemškimi represalijami — v slučaju upora — prazen izgovor, ker kar velja za N.O.V., ki se ne straši nobenih žrtev, mora veljati tudi za vse podrepiške narode.

BASIC ENGLISH

11. THE MACHINE

Things.

machine	box	join	nail
plough	care	leather	oil
pump	crush	metal	rod
blade	dress	milk	spade
blow	hammer	move	steel

Qualities.

quick-slow
automatic
like
separate

Other words.

clock, engine, watch, industry, plant, adjustment apparatus, brake, chain, driving, force, invention, iron, power, screw, spring, wheel, work, control, current, nut.

11. The Machine.

When the grass is high in the garden, I get it cut with a machine. The base of the machine has parts which are sharp, like the blade of a knife, and when I give the machine a push forward these blades go through the grass and get it cut. The hand-part of the machine is of wood; the other parts are of metal. Sometimes I put oil on the metal parts. If I do not do this with care, the machine will not do good work.

Some machines do work only while they have the help of hands, but other machines are automatic. The match-machines in the street are automatic.

On the farm we get water from a pump. A pump is a machine with a rod which goes up and down in a pipe. Another machine gets milk from the cows and another makes butter. A plough is a machine with a wide blade of steel which does the work of a spade.

Machines do almost every sort of work. We see machines which give the stone for the roads a crush, and other machines which give help to workmen who put up houses.

In the towns in great buildings, men and women make things with machines. They make shoes of leather, socks of wool, coats of cloth, and all the other parts of dress. They make clocks, umbrellas, knives, plates, seats and tables.

Hands are not as quick as machines. When a man makes a join in wood, or puts the cover on a box, he gives a separate blow of the hammer to every nail. But a machine may put all the nails in with one blow. A machine does with one move as much work as a man does with a great number of moves. Even if the man is very quick, the work which he does will seem slow when we see how quickly the machine does it.

You may say: "Why do machines not do all the work?" But machines are still not as good as men for some things.

Questions.

1. What is there on the base of the grass machine?
2. What does the boy put on the machine?
3. What sort of machines are match machines?
4. What is a pump?
5. What machine does the work of a spade?
6. What help do machines give in making roads?
7. What are shoes made of?

8. What does a man put into wood when he makes a join in it?
9. What does he make use of for doing this?
10. Why does a machine do this work more quickly than a man?

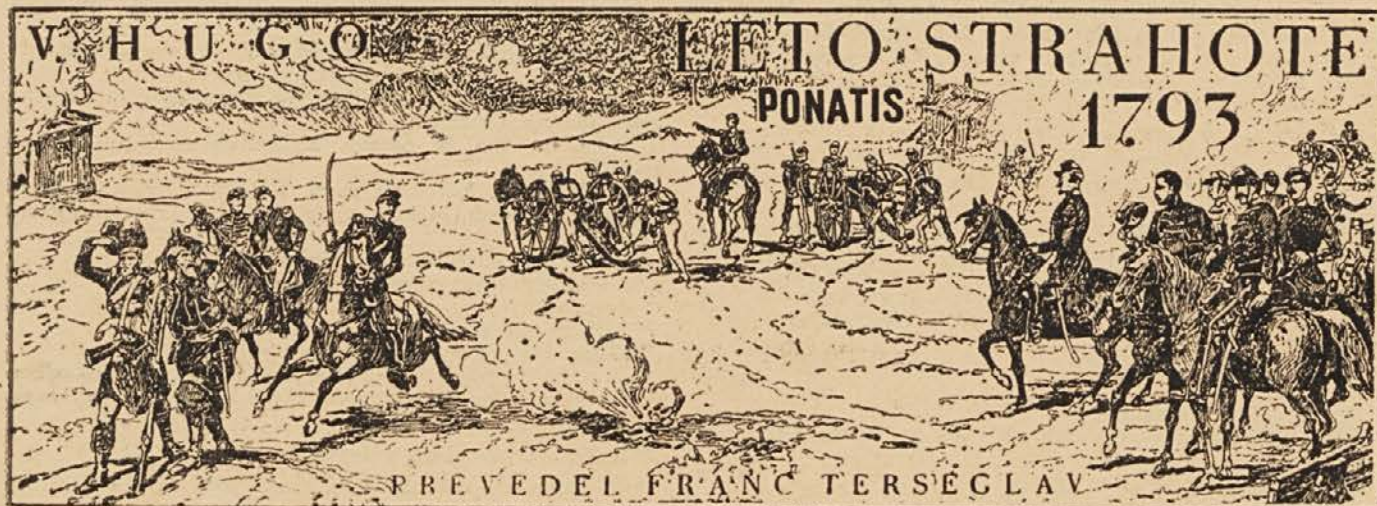
Answers.

1. Parts which are sharp, like the blade of a knife.
2. Oil.
3. Automatic machines.
4. A machine with a rod which goes up and goes down in a pipe.
5. A plough.
6. They give the stone a crush.
7. Leather.
8. Nails.
9. A hammer.
10. Because a man gives a separate blow of the hammer to every nail, but a machine may put all the nails in with one blow.

ČEPRAV SE BO VPRAŠANJE NAŠE NOTRANJE UREDITVE DEFINITIVNO REŠEVALO PO OSVOBODITVI DOMOVINE, JE ŽE DANES TREBA IZVESTI MNOGO PRIPRAV, KI SO NUJNE, KER JE NEOBHODNO POTREBNO TAKO POSTOPANJE ZA USPEŠNO VODSTVO OSVOBODILNE BORBE! VPRAŠANJE FEDERACIJE JE MNOGIM ZNANO SAMO KOT BESEDA, KI POMENI NEKAJ BOLJŠEGA OD STARE JUGOSLAVIJE. KAJ POMENI V RESNICI ZA NAŠO ZEMLJO V CELOTI IN ZA POSAMEZNE NARODE POSEBEJ, PA MNOGIM NI JASNO. PRAVILNEGA RAZUMEVANJA TEGA POJMA NE MOREMO DOSEČI S SAMO PROPAGANDO; PODKREPITI PA GA JE MOGOČE ŽE DANES S PRAKTIČNIM DELOM, ODNOSNO Z REŠEVANJEM RAZNIH VPRAŠANJ, KI SPADAJO V OBSEG FEDERATIVNE UREDITVE. NARODNI ODBOR OSVOBODITVE JUGOSLAVIJE MORA SKRBETI, DA VSA TISTA PODROČJA, KI SPADAJO V OBSEG POSAMEZNIH FEDERATIVNIH EDINIC, ŽE SEDAJ - NE LE PREPUŠTI TEM POSAMEZNIM EDINICAM, TEMVEČ DA JIM TUDI POMAGA S SVOJO INICIJATIVO IN ORGANIZATORIČNIMI NASVETI.

(Maršal Tito: "Nova Jugoslavija")

TRETJA KNJIGA - KONVENT

STRAHOTNO RODIŠČE NAJVEČJIH IDEJ

Kdor je prvič prišel v dvorano, se je ozrl nehotе v kot, kjer so tesno drug poleg drugega sedeli poslanci zgornje Garonne, ki so bili od predsednika prvi poklicani, da oddajo svoj glas za ali proti obsodbi Ludovika XVI. Eden za drugim so odgovorili: Mailhe: Smrt! Delmas: Smrt! Projean: Smrt! Caës: Smrt! Ayrat: Smrt! Julien: Smrt! Desassey: Smrt! Večen, zamolkel zvok, ki doni skozi vso svetovno zgodovino... S prstom so v divjem metežu kazali na obraze onih mož, ki so bili izgovorili strašno besedo. Paganel je bil izjavil: Smrt. Kralj koristi samo, če ga ni." Millaud: "Danes bi bilo treba smrt iznajti, ako bi je ne bilo." Sieyès mrko in kratko: "Smrt." Thuriot: "Kaj? Ljudsko glasovanje? To bi bil predolg proces. Glava Ludovika bi imela čas osiveti, preden bi padla." Foussedoire: "Mene je groza preliti človeško kri, toda kri kralja ni človeška. Smrt." Saint-André: Ni svobodnega naroda brez mrtvega kralja." Na drugi strani so bili velikodušni: Gentil, ki je bil dejal: "Glasujem za dosmrtno ječo; usmrtiti Karla I., pomeni priklicati Cromwella." Bancal: "Izgon. Jaz hočem, da bo prvi kralj sveta obsojen v to, da sam sebi služi kruh." Zangiacomi: "Ječa. Naj nam živi Capet kot strašilo." Chaillon: "Naj živi. Ne maram mrtvega, da ne bi Rim napravil iz njega svetnika." In medtem ko so obsodbe padale iz strogih ust, so na galeriji nališpane ženske v globokih dekoltejih štele glasove in zbadale v liste pod vsak oddani glas igle.

Kjer se je vršila zaloigra, ostaneta groza in pomilovanje. Katerikoli seji konventa si prisostvoval, vedno se ti je zdelo, da meče nanjo senco šafot Ludovika XVI. Spomnil si se na Duchatela, ki so ga bolnega prinesli v dvorano v nosilnici in je skoro že umirajoč, glasoval za življenje kalja, in na onega poslanca, ki je bil po sedem-intrideseturni seji zaspal in je slugi, ki ga je zbudil, rekel samo: "Smrt!" pa zopet zaspal.

Ko so Ludovika XVI. obsodili na smrt, je bilo usojeno Robespieru, da živi še osemnajst mesecev, Vergniaudu devet, Maratu pet mesecev in tri tedne, Lepelletieru Saint-Forgeau pa samo en dan.

Ljudstvo je imelo razgled na konvent, to je bila galerija; če pa mu tega ni bilo zadosti, je odprlo vrata in se kakor reka razlilo po dvorani. Množica je velikokrat udrila v sejo dvorano, kar se nam danes zdi zelo čudno. Navadno so bili ti obiski prisrčnega značaja, ulica in konvent sta bila dobra prijatelja, ki sta se pa časih sprla. Prijateljstvo ljudstva, ki se zna v treh urah polastiti par topov in štiridesettisoč pušk, kakor se je to izvestnega dne zgodilo, je nevarna reč. Neke prestano so prihajale in odhajale deputacije, ki so prekinjale sejo s svojimi prošnjami, udanostnimi izjavami in darovi. Ženske so nekoč v sprejemu prinesle konventu v dar častno sulico. Pariški republikanski Angleži so poslali konventu dvajset tisoč parov čevljev "za bose noge naših vojakov." V uradnem listu se je čitalo: "Državljan Arnoux, župnik v Aubignan in komandant bataljona Drome, želi odkorakati na mejo in prosi, naj se njegova župnija zasede samo začasno, na dokler se ne vrne." Deputacije posameznih okrajev so prinašale patene, kelihe, monštrance in druge zlatnine in srebrnine na kupe kot dar razcapancev v domovini in si izprosile

zato dovoljenje, da smejo pred konventom zaplesati karmanjolo. Nekoč je neka žena odlikovala predsednika z rdečo kapo, katero mu je sama dela na glavo, on pa se ji je zahvalil s tem, da jo je objel. Državljanke predmetja Mail so "postavodajavce" obsipale s cvetjem; "učenci domovine" so prišli z godbo in se zahvaljevali konventu "ker je ustanovil srečo stoletja"; žene iz templskega predmestja so pred konventom prisegle, da "se bodo poročale samo s pravimi republikani"; najdenčki, ki so jih bili proglasili za "otroke republike" so defilirali mimo poslancev. Mlade deklice mestnega okraja XXIX so prišle v belih dolgih oblekah ko vile, prihodnjega dne pa je bila natisnjena v uradnem listu notica: Predsednik je sprejel šopek cvetlic iz nedolžnih rok mlade lepote." Govorniki so se klanjali ljudstvu, mu laskali in vzklikali: "Ti si nezmotljivo, neomadeževano, vzvišeno! Ljudstvo je kot otrok in ljubi take vrste slaščice. Katerikrat je butnil ob dvorano naval upora, se razlil bučec vanjo, končno pa mirno odtekel kakor Rodan skozi ženevsko jezero: pri vlivu ves kalen, ob izlivu pa čist in prozoren.

Tupatam pa se množica ni dala pomiriti in Henriot je postavil pred palačo v obrambo par topov.

Medtem ko je ta skupščina kuhala revolucijo, je obenem ustvarjala civilizacijo. V tej posodi, kjer se je varil teror, je vrel napredek. Iz temnega kaosa so prodirali neizmerni žarki svetlobe kakor večne postave, ki še danes razsvetljujejo človeštvo: pravica, razum, toleranca. Konvent je proglasil načelo: Svoboda državljana se konča tam, kjer se začneja svoboda drugega. Konvent je reveže, slepce in gluhotone proglasil za varovance države. Izjavil je, da je materinstvo sveto. Sirote je postavil pod zaščito države. Kdor je bil pred sodnijo oproščen, je dobil odškodnino, kajti "nedolžnost je sveta". Konvent je odpravil suženjstvo in kupčijo s črnci. Proglasil je solidarnost državljanov. Uvedel je brezplačni šolski poduk, enotne zakonike za vso državo in enotno mero ter težo: dekretiral je decimalni sistem. Položil je temelje finančni politiki in javnemu in dolgotrajnemu bankerotu pod monarhijo je sledil javni kredit. Konvent je uvedel brzojav, zgradil ubožnice, izboljšal bolnišnice in ustanovil Akademijo znanosti in umetnosti. Proglasil je moralo za podlago občežitja, "javno vest" pa za podlago zakonodaje. Delo je postalo po konventu iz suženjske tlake državljanska pravica. Vse to je storil konvent v času, ko je razjedala domovino državljanska vojska v Vandeji in so na meji prežale armade evropskih cesarjev in kraljev.

Strašen je bil konvent. To je bilo bojno taborišče, od vseh strani napadano; nočni stražni ogenj armade idej; zborišče najboljših mož naroda in izvržkov na robu prepada. Konvent se je vedno udal pišu viharja, toda ta vihar, ki je prihajal iz ust ljudstva, je bil dih nedoumljivega Boga, ki je z ognjenim prstom revolucije pisal zgodovino.

KAČA V KULOARJU

Dan po sestanku v ulici Paon se je podal Marat v konvent, kakor je bil povedal Simoni Evrard.

Na hodniku je srečal bivšega kapucina Chabota in bivšega markija Montauta, ki se je zdaj pisal Maribon; poslanca

sta se razgovarjala. Montaut je bil pristaš Marata. Marat ju je opazoval, nato pa je pogledal v konvent. Kadarkoli se je Marat prikazal, so se poslanci zganili; če je prišel bliže, je vse umolknilo. Marat se za to ni zmenil; sovražil je "reglanje močvirja".

Poslanci so si šepetali: "Glej ga Marata!" — "Kaj ni bolan?" — "Saj vidiš, da je prišel v spalni halji." — "V spalni halji?" — "Točno." — "Ta človek si veliko upa." — Če je prišel nekoč z lavorjevimi vencem na glavi, pride pač tudi lahko v nočni srajci." — "Obraz ima iz bakra, na zobeh pa zelenega volka." — "Pa nogavice ima." — "To je pa čudno." — "In čevlje z zaponkami." — "In celo iz srebra." — Nekatere klopi so Marata naravnost prezirale. Govorili so kakor nalašč o drugih rečeh. Santhonax se je okrenil k Dussaulxu.

"Ali že veste, Dussaulx?"

"Kaj pa?"

"Bivši grof brienski?"

"Ki je z bivšim vojvodo Villeroyskim sedel skupaj v ječi?"

"Da."

"Poznal sem oba. Kaj je z njima?"

"Tako sta se bala, da sta pozdravljala vsakega ječarja in nekega dne odklonila partijo piketa, ker so jima dali karte s kralji in kraljicami."

"No, in?"

"Včeraj so ju giljotinirali."

"Oba?"

"Oba."

"Kako sta se v ječi obnašala?"

"Strahopetno."

"In na šafotu?"

"Junaško brez strahu."

Dussaulx je vzdiknil: "Umreti je lažje ko živeti."

Barère je ravno čital poročilo. Šlo je za Vandejo. Kmetje so ogrožali Nantes, devetsto mož s topovi je hitelo iz Morbihan Nantesu na pomoč. Redon je bil istotako v nevarnosti. Paimboeuf so že oblegali, ob obali so križarile bojne ladje, da preprečijo izkrcaje Angležev. Od Ingrandia do Maure je celo levo obrežje Loire bilo naravnost našpikano z rojalističnimi topovi. V Pornicu je gospodarilo tri tisoč kmetov in pilo na zdravje Angležev. Neko pismo Santerra na konvent se je končalo takole: "Sedem tisoč kmetov je napadlo Vannes. Mi smo jih zagnali nazaj in jim vzeli štiri topove..."

"In koliko ujetnikov?" se je oglašil neki poslanec.

Barère je čital dalje: "Ujetnikov nobenih, ker vse postrelimo."

Marat, ki je še vedno stal nepremično in ni poslušal, se je počasi približal Montautu in Chabotu, ki ga nista bila opazila in sta kramljala dalje. Chabot je dejal:

"Maribon ali Montaut, poslušaj, jaz prihajam pravkar iz odbora za splošno blaginjo."

"Kaj pa je novega tam?"

"Postavili so plemenitašu duhovnika za špiona"

"Oho!"

"Plemenitašu kakor si ti..."

"Jaz nisem več plemenit."

"Duhovnika..."

"Kakor si ti"

"Jaz nisem več duhovnik."

Oba sta se zasmejala.

"No, povej celo stvar natanko."

"Stvar je čisto enostavna. Nekemu duhovniku, ki se piše Cimourdain, so dali generalno pooblastilo, da nadzira vi-komta, ki se piše Gauvain; ta Gauvain je poveljnik letече kolone obrežne armade. Tako hočejo preprečiti, da ne bi jih plemenitaš prevaral, duhovnik pa izdal."

"To ni težko; treba je le v celo zadevo vplesti še smrt"

"Ravno zato prihajam," se je oglašil Marat.

Oba sta pogledala.

"Dober dan, Marat," je dejal Chabot, "ti redko prihajaš k sejam."

"Zdravnik mi je predpisal kopel," je odvrnil Marat.

"Kopeli so nevarne," je dejal ironično Chabot; "Seneca je umrl v kopeli."

"Chabot," je smehljaje odgovoril Marat, "republika nima nobenega Nerona."

"Ima tebe," se je oglašil nekdo.

Bil je Danton, ki se je podajal v svojo klop. Marat se ni ozrl. Sklonil se je bliže k Montautu in Chabotu.

"Poslušajta. Prihajam v resni zadevi, Eden izmed nas treh mora danes v konventu postaviti predlog."

"Jaz ne," je rekel Montaut, "mene ne poslušajo sem marquis."

"Mene poslušajo še manj; jaz sem duhovnik," je dejal Chabot.

"Mene ne poslušajo, ker sem Marat," je rekel Marat.

Montaut je prašal: "Pa kakšen predlog?"

"Da se vsak vojaški poveljnik, ki spusti ujetnika na svo-bodo, kaznuje s smrtjo."

"Taka naredba še obstoji. Zglasovali smo jo koncem aprila."

"To je toliko, kakor da je ni. Po celi Vandeji spuščajo ujetnike v trumah, in kdor ujetnika skriva, temu se nič ne zgodi."

"Ker se pač naredba ne izpolnjuje, Marat."

"Treba ji je priboriti zopet veljavo, Chabot."

"Seveda."

"Zato se mora govoriti s konventom."

"Čemu, Marat? Zadostuje odbor."

"Ni treba drugega," se je vpletel Montaut, "kakor da odbor ukaže naredbo nabiti po vseh občinah Vandeje in enega ali dva krivca pošlje na šafot."

"In sicer velike glave, generale."

"To bi pa res zadostovalo," je zamrmral Marat.

"Pa povej to odboru sam," je dejal Chabot.

Marat ga je pogledal tako, da je Chabot takoj utihnil. Še celo človek kot je bil Chabot, ki se ni kmalu česa ustrašil, ni zdržal Maratovega pogleda. "Chabot," je dejal Marat, "odbor, to je Robespierre. Jaz ne grem k Robespieru."

"Bom pa šel jaz," je končal debato Montaut.

"Dobro," je mrko odgovoril Marat.

Drugega dne so ekspedirali iz odbora za splošno blaginjo naredbo s poveljem, da se ima nabiti po vseh mestih in vaseh Vandeje: Kdor bi bil kriv ali sokriv pobega kaknega vstaša, bo kaznovan s smrtjo. Ta naredba je bila samo prvi korak. Par mesecev pozneje, brimera leta II. (novembra 1793), ko se je izvedelo, da je mesto Laval odprlo svoja vrata bežečim vandejskim kmetom, je konvent sklenil, da se ima vsako mesto, ki bi nudilo vstašem zavetje, do tal porušiti. Vladarji Evrope so pa bili na pobudo francoskih emigrantov dali po manifestu brunšviškega vojvode razglasiti: Vsak Francoz, ki ga zasačijo z orožjem v roki, se ustrelji, Pariz pa se ima izbrisati z zemlje, ako se kralju skrivi samo en las.

Divjaštvo proti barbarstvu.

(Dalje prihodnjič)

ALOJZ GRADNIK:

Zadnji pozdrav

(STAROEGIPTSKI MOTIV)

Pred mano smrt. Podaja mi roke kot bolnemu, ko zdravje vrača se in znova jutranji mu sveti zor.

Pred mano smrt. Poljublja mi obraz. Sladak njen dih je kakor preko jas razcvetenih zefirja rahli dih.

Pred mano smrt. Odganja vale muk kot lotosa omamni duh, kot drug, ki žejnemu ponudi je napoj.

Pred mano smrt. Hladi srce, telo, kot v vigredi na prašno pot lijo bleščeče kapljice oblačnih ros.

Pred mano smrt. Končana zdaj je pot. Sprejema me jetnika, ki nazaj se vrača in pozdravlja rodni kraj.

ŽALOSTNA HIŠA

(VOHUNSKI SPOMIN)

Naloga, ki so mi jo dali, se je zdela zelo preprosta. Ko sem se odpravljaj na pot, se mi še sanjalo ni, da grem nasproti eni najbolj čudnih prigod na svoji življenjski poti.

Kot uslužbenec skrivne policije bi moral potovati v neko mesto na Balkanu, kjer bi našel tovariša, ki je tam prebival in deloval. Tega tovariša nisem poznal. Vedel sem samo, da je eden naših najboljših agentov, ki se mu je bilo že pred precej časa posrečilo vtihtopiti se v nekaj skrivnostnih političnih združenj.

Moji vladi se je mudilo zvedeti, kakšne zarote kujejo v tistih nevarnih krogih. Lahko si mislite kakšne težave je moral tovariš premagati, da je lahko izpolnil svojo nalogo, zakaj vsaka nepredvidnost, pa če tudi še tako neznatna, bi ga bila lahko veljala življenje. Zaradi tega se je moral tudi pri tem, ko je sporočal vladi obvestila, ki jih je dobil s pomočjo svoje prebrisanosti, zatekati k najbolj duhovitim zvijačah. Dobro je vedel, da poznajo člani tistih združenj vsa pota, na katerih se lahko prestrižejo sporočila in dopisi.

Zadnji mesec je ta naš človek n.pr. pošiljal novice v čisto vsakdanjih pismih, ki jih je naslavljal na neko deklico, ki naj bi bila njegova zaročenka. Ta sporočila so po precej zamotanem kroženju prihajala nam v roke. V zadnjem izmed teh pisem je sporočil, da je neobhodno potrebno, da pride nekdo od nas tja doli, da bi mu lahko zaupal nekaj izredno važnih stvari.

Določili so prav mene, da se snidem s tovarišem. Na pot so mi dali zelo čudna navodila, ki so se glasila nekako takole:

Brž ko bi prišel v tisto balkansko mesto, kjer je prebival tovariš, bi moral oditi v majhno vilo v okolici mesta, v kateri pa nihče ne prebiva. S ključem, ki so mi ga izročili bi prišel v vilo, pri tem pa bi moral skrbno paziti, da bi me nihče ne opazil. Vrata bi moral za seboj zakleniti ter se podati v sobo prvega nadstropja, kjer je telefon. Vse to bi moral storiti že zgodaj zvečer, zakaj točno ob 22 bi moral telefonično poklicati določeno številko. Ko bi dobil zvezo, bi moral dvakrat zakašljati, nič drugega, potem pa slušalko zopet obesiti. To znamenje naj bi tovariša opozorilo, da sem dospel. Če bi ne bilo kakih nepričakovanih ovir, bi že čez dobro uro prišel za mano v vilo z drugim ključem, ki ga je imel sam.

Po treh dneh potovanja sem prišel na cilj. Ko sem zvečer stikal okrog vile, je bilo kakor iz škafe. Nikoli ne bom pozabil tiste zapuščene in mračne ceste, kjer je bilo slišati samo štopot nepretrganega dežja in kjer so vse hiše, razsejane po vrtovih, bile popolnoma temne. Oprezno sem lezel naprej, pa se kar nisem mogel ubraniti misli, kako bi bil ta kraj kot nalašč pripraven za zločin. Skoraj nehote mi je desnica v žepu površnika stiskala ročaj pištole.

Kmalu sem bil pred hišo, ki me je zanimala. Za trenotek sem se ozrl naokoli, potem pa sem vstopil.

Ko sem prestopil prag, sem brž obrnil stikalo za luč in vrata zaklenil. Nekaj pohištva po hodniku je pričalo, da v hiši ni stanovalca. Skozi dva majhna prostora sem dospel do stopnišča. S hodnika v prvem nadstropju je držalo dvojno vrata. Odprl sem tista na desni. Držala so v spalnico, kjer ni bilo telefona. Moral sem torej v drugo sobo. Stopil sem zopet čez hodnik in se približal levim vratom. Obrnil sem stikalo, ki je bilo na podboju ter pritisnil kljuko, da bi odprl. Kar naenkrat me je obšel čuden strah, sam nisem vedel zakaj. Strah, ki izvira iz zlih slutenj, ne prizanaša niti najbolj hladnim in pogumnim ali celo predrznim možganom.

Dopovedoval sem si, da je do sedaj vse gladko potekalo in da torej nič ne opravičuje mojega strahu. Pa ni nič pomagalo.

Končno se mi je posrečilo, da sem se obvladal. Z odločnim gibom sem odrinil vrata. Verjetno so bili moji živci le preveč napeti, zato tudi nisem mogel potlačiti prestrašenega krika, ki mi je ušel iz grla.

V kotu sobe je ležalo moško truplo: vznag, z rokami krčevito pritegnjenimi k telesu in s strašno razbito glavo.

Nekaj minut sem ostal kakor prikovan na mestu. Oči sem nepremično upiral v truplo na tleh. Nazadnje sem se zganil in se domislil, da bi to moglo biti truplo mojega tovariša in da so morilci morda še skriti nekje v tej žalostni hiši.

Prav tedaj se mi je zazdelo, da slišim šum, ko da bi se nekaj premikalo po stopnicah. Stisnil sem pištolo, se obrnil in naglo skočil na hodnik.

Toda na stopnicah ni bilo žive duše. A vendar sem zdaj še razločnejše slišal šelest, ki mu ne bi mogel določiti smeri, od kod prihaja. Zdaj je že kar kazalo, da me bo groza premagala. Ves sem se potil in tresel. Kljub temu sem po kratkih stopnicah odšel počasi navzdol in se previdno stiskal k zidu.

Ko sem dosegel pritličje, sem jo ubral skozi oba prostora, ki sta držala na hodnik pri glavnih vratih. Prav tisti trenotek, ko sem stopil na hodnik, se mi je zazdelo, da me prevzemajo blazni prividi.

Vrata, ki so držala na cesto, tista vrata, ki sem jih bil takoj, ko sem stopil v hišo, trdno zaklenil, so bila zdaj na stečaj odprta. Nekdo je torej...

Toda nisem utegnil premišljati, zakaj tisti trenotek sem začutil strahovit udarec v tilnik. Opo- tekel sem se ter skušal stopiti nekaj korakov dalje, potem pa me je zagnil mrak in onesvestil sem se.

Ko sem se zavedel, sem se znašel leže na klopi, ki je stala na hodniku. Pred mano je stal človek odločnega, ali prijaznega obraza in je kadil cigareto.

"Kako je?" me je skrbno vprašal.

Četudi sem bil še malo zmešan, so mi možgani vendar že kar dobro delovali. Zato sem se takoj domislil, da temu človeku najboljšo odgovorim, če planem nanj. Toda preden sem mogel samo migniti, mi je vljudno ali trdo položil roko na ramo ter malomarno dejal:

"Le mir, Keller! Tovariša sva in oprostiti mi morate to, kar sem storil!"

Hitro me je prijel pod pazduho in me zvlekel na plano. Kmalu sva bila nekaj sto korakov oddaljena od žalostne hiše. Med potjo mi je dejal: "Vi ste v teh krajih novinec. Vse vam bom pojasnil kasneje, sedaj se morava pa požuriti od tu!"

Čez dobro uro sva sedela v prijetni okoliški gostilni. Krčmarja sva le z veliko težavo zbudila. Večerjala sva izvrstno. Nikdar ne bom pozabil sijajnih ražnjičev in zelne solate...

Ko sva zaklenila vrata spalnice za seboj, je tovariš pričel: "Vse je šlo kakor po olju do 21 ure. Takrat pa sem od svojega zaupnika nenadoma zvedel, da so vas izsledili in da bodo v samotni vili z vami obračunali. Sam nisem vedel, kaj ukreniti. Nisem vas poznal, niti sem vedel, kje bi vas iztaknil v tem času. Kar na slepo sem telefoniral v sedež dotičnega združenja. Oglasil se je sam predsednik. Povedal sem mu geslo, ki mi je bilo znano in mu dejal, da ste že tam in da je treba vse končati še pred 22 uro, ker da je policija obveščena. Nato sem

telefoniral nekemu članu združenja, ki sem ga poznal in vedel, da je eden glavnih "likvidatorjev" ter mu sporočil, naj stvar uredi takoj. Ta si seveda tega ni pustil dvakrat reči. Sedaj leži s prekano glavo v 1. nadstropju, kakor veste. "Likvidiral" ga je njegov tovariš, ki je bil prepričan, da ima vas pred seboj. Vso zadevo sem opazoval skrit na vrtu. Ko ste prišli je bila zadeva že končana. Izvršilec je imel pri sebi neke važne listine, pa sem ga zato hotel počakati in ga onesvestiti, da bi mu lahko izpraznil žepe. Po nesreči ali pa k sreči sem zadel vas. Ko sem vas lopnil in se sklanjal, da vam obrnem žepe, se mi je nenadoma približala senca. Spregovoril sem geslo - njihovo in naše. Možakar je samo pokimal, nato pa se sklonil, da bi mi pomagal. V tem sem ga onesvestil z dobro merjenim udarcem. Pobral sem mu, kar me je zanimalo, mu potisnil snopič kloroformirane vate v nosnici in ga odnesel v drugo sobo. Nato sem počakal, da se zbudite. Tu je vaša legitimacija. Ne zamerite!"

To noč nisem posebno dobro spal...

ZA MALE BAZOVIČARJE

NE CVILI VEČ

(A. Koren)

Joško Troha je bil še premlad, da bi bil kaj prida, a prestar, da bi bil priden. Zato rad nagaja.

Neko jutro je peljal mimo kočice Ižanec dolge trame na železnico. Joško je bil na pragu, pa je hotel voznika malo podražiti.

"Oče! Ali slišite, oče? Kolo cvili!" je pokazal palčevca na zadnje kolo, šinil v vežo in izza priprtih vrat užival svojo hudomušnost. Ižanca ni kar nič razpurnilo. Z vidno skrbjo je poslušnil proti kolesu in se popraskal za ušesom.

"Oha sivec, oha plavec!" je ustavljal voli. Nato je stopil h kolesu in ga ogledoval govoreč: "Saj pravim, človek ni nikoli zadosti previden! Sreča, da se ni kolo vnelo, a lahko se vname tam na ovinku in mi zgori ne samo kolo z vozom, ampak tudi voli bodo pečenka. Si že priden, dečko, da si mi povedal. Pazi na voli, bom takoj nazaj, da namažem kolo na pravem kraju."

Joško je že marsikomu povedal kako ušivo, a to se mu še ni primerilo, da bi ga kdo zato pohvalil. Na, pa pride Ižanec, ki je hvaležen. Najbrž ima v glavi kolesček premalo, da se tako boji, če bi kolo cvililo...

Ižanec se je napotil streljaj daleč v trgovino h Križmanu. Medtem je Jožek postal domač ob ižanskem vozu, ko je bil važna oseba. Počehljal je voli med rogovi, kar se jima je menda dobro zdelo.

Kmalu se je na cesti pokazal Ižanec. V roki je nesel črepinjo, kakor bi bila v njej polivka.

Jožek ga je kaj hitro pobaral: "Oče, ali nesete kolomaz?"

"Ne vem, če je pravi, bomo takoj videli." Položil je črepinjo na tram, stopil pred kočico, pogledal skozi okno in pobral trščico.

"Ali ni nikogar doma?" je vprašal Jožka.

"Nikogar! Mati so na njivi, očeta pa nimamo, ker so ostali v vojski."

"Ali si očeta poznal?"

"Morda sem jih videl, ko sem bil dve leti star."

"Ubožec; torej nimaš očeta, da bi te učil živeti. Škoda zate, če boš podivjal in se izpridil."

Potem se je mož vrnil k vozu in mešal kolomaz. Privzdigoval je trsko, da se je grda stvar vlekla kakor med in se na soncu črno lesketala.

"Mislim, da bo," je dejal in se obrnil k Jožku. Kakor osupel, je vzkliknil: "Kaj pa je tam zadaj?" in Jožka, ki se je dal ukaniti, da je pogledal, hipoma ujel. Z eno roko ga je prijel za vrat, da je komaj dihal, z drugo je pomakal trsko v kolomaz in počasi kakor mož, ki ve, kaj dela, slikal po Jožkovem obrazu, pa dodajal neslane pregovore: "Le potrpi, saj bo minilo; bodi moder po škodi; glej nase; kar te ne peče, ne pihaj; tako boš lep, da te bo zamorka vzela, če je ne bo peklenšček prehitel."

Joško se ni branil, ker se je bal, da bi mož ne stisnil še bolj in ga zadušil.

Mož je opravil delo: "Kolo je namazano, upam, da ne bo več cvililo. Pojdi ljubček, in moli zame, ker se mi zdi, da preveč kolnemo Ižanci."

Z mirno vestjo je pognal voli.

Jožek je glasno zajokal od srda in sramu, tembolj ker je s trgovčevega okna izginil veseli obraz sosedovega Nandeta. Vendar je storil vse, kar je bilo za prvo potrebo najpametnejše; skril je obraz v dlani in tekkel k potoku, kjer si je s peskom izmival obraz. Delal je tako temeljito, da bi lahko za mesec ali dva zadostovalo v mirnih časih. Z Ižanci pa se ni več šalil.

Izpod latnika

JUGOSLOVANSKA KRIZA. Pred zaključkom lista smo prejeli dve vesti o reševanju jugoslovanske krize. Prva pravi, da so Puriča in njegove ministerske uradnike pognali in da sestavlja novo vlado ban Hrvaške, dr. Ivan Šubašić. Druga vest Reuterjevega dopisnika trdi, da vlade v tujini sploh ne bo, pač pa, da jo bo zamenjal triumvirat, ki ga bodo sestavljali za Slovence: dr. Izidor CANKAR, za Hrvate: dr. Ivan ŠUBAŠIĆ, za Srbe: general Dušan SIMOVIĆ. Reuterjev dopisnik pravi nadalje, da bi se s tako solucijo zadovoljil tudi maršal Tito.

NARODNI ODBOR OSVOBODITVE JUGOSLAVIJE ZA NAŠE PRIMORCE. Maršal Tito je v imenu Narodnega odbora osvoboditve Jugoslavije poslal zavezniškim vladam tale predlog: "Italijanske fašistovske oblasti so med vojno mobilizirale veliko število Slovencev in Hrvatov iz ozemlja, ki so ga zasedle. Še pred napadom na Jugoslavijo so mobilizirale Slovence in Hrvate v Istri, Slovenskem Primorju in Beneški Sloveniji. Po zasedbi zahodnih delov Jugoslavije so gonile v vojsko in na prisilno delo jugoslovanske državljane iz Dalmacije, Hrvatske, Hrvatskega Primorja in Slovenije. Ti sinovi narodov Jugoslavije so še danes, proti svoji volji, v italijanski vojski in italijanskih posebnih bataljonih. Medtem, ko se njihova domovina junaško bori za svobodo, so oni prisiljeni, da prenašajo pod poveljstvom fašistovskih častnikov ista zatiranja, kakršna so prenašali pod italijansko zasedbo. - Ni mogoče dovoliti, da bi ta jugoslovanska mladina propadala v italijanski fašistovski sužnosti od lakote in bolezní, da bi jih zapirala in kaznavala italijanska fašistovska poveljstva zaradi rodoljubja in zato, ker so pristaši zavezniške stvari, ko jih je mogoče ne samo rešiti, pač pa je tudi mogoče ustreči njihovi želji, da se bore proti sovražniku. - Narodni odbor osvoboditve Jugoslavije odločno zahteva, da se v splošnem interesu zavezniške stvari omogoči prevoz teh Slovencev in Hrvatov iz Sardinije in Sicilije v južno Italijo, kjer bi se - po njihovi želji - sestavile edinice N.O.V. za borbo proti sovražniku. - Narodni odbor osvoboditve Jugoslavije misli, da bi bilo treba izvršiti ta prevoz čim prej. - Op. ured.: Medtem smo prejeli dopis slovenskega vojaka na Sardiniji, ki pravi, da je bilo 1200 Slovencev pred kratkim odpeljanih na Korziko, na kar oblasti N.O.V. opozarjamo. Našim čitateljem pa sporočamo, da je bila ta zahtevka medtem ponovljena in da bodo zavezniške oblasti posredovale, da se ta krivica Slovincem in Hrvatom čim prej popravi.

UPRAVNI POSTOPEK Z NORVEŠKO, BELGIJO IN NIZOZEMSKO ZA ČASA OSVOBODILNIH BOJEV JE BIL PODPISAN. Med Norveško, Belgijo in Nizozemsko na eni strani in tremi zavezniki na drugi strani, je bil v Londonu podpisan upravni postopek v teh državah za časa osvobojevanja in za neko dobo po končanih operacijah. Z Norveško so pogodbo podpisale vse tri velesile, z ostalima dvema pa sta podpisali samo Velika Britanija in Združene ameriške države, medtem ko je Sovjetska zveza soglasna s pogodbo, ki je za vse tri države enaka. To tudi pomeni, da bodo Norveško zasedale vse tri velesile. S Francijo še ni prišlo do spora-

zuma, ravno tako je to vprašanje odprto tudi za Jugoslavijo in Grčijo.

SLOVENSKA N.O.F. Predsednik Slovenske N.O.F. g. J. Vidmar se je s posebnim pismom zahvalil maršalu Titu za čestitke ob priliki proslave tretje obletnice ustanovitve Slovenske N.O.F. V svojem dopisu g. Jože Vidmar posebno naglašala demokratično in federativno Združeno Slovenijo, ki vstopa kot enakopravna enota v demokratično in federativno Jugoslavijo. - Po vseh poročilih, ki nam prihajajo iz Slovenije izgleda, da se federativna oblika na samem terenu tudi praktično že izvaja. V tujini pa moramo na žalost ugotoviti, da se še v mnogem očitujejo dedne obremenjenosti preteklosti, ko je imela "integralnost" tako močno besedo. Neko "jugoslovenstvo", ki ga je g. Jože Vidmar s polno pravico ožigosal v svojem govoru ob drugi proslavi ustanovitve Slovenske N.O.F., ima tu v tujini še vedno neko priljubljeno veljavo. Kar odkrito moramo povedati, da to "jugoslovenstvo" le preveč nagiba k hegemoniji. Z vso upravičenostjo smo pričakovali, da bodo iz slovenskih vojakov v tujini - po načelih teritorialnega služenja - formirali slovenske enote. To se do danes ni zgodilo. To kar smo dve leti in pol zaman zahtevali od predstavnikov Jugoslavije št.1. to bi morala vsekakor storiti Jugoslavija št.2, vsaj v načelu, ker sta federacija in demokracija vendar bistvo boljše Jugoslavije. Prepričani pa smo, da se bo to zgodilo, ko bodo slovenski fantje dospeli bližje domovini. - V svojem dopisu je g. Jože Vidmar naprosil maršala Tita naj svojo zahvalo izreče tudi zavezniškim vladam Velike Britanije, Amerike in Sovjetske zveze. - Zahvale je g. Josip Vidmar poslal tudi predsedniku ASNOJ-a. dr. Ribaru in Vseslovanskemu odboru v Moskvi.

BORBE V SLOVENIJI. Borbe v Sloveniji zavzemajo čedalje večji obseg. Nemci so bili primorani poslati posadkam v Sloveniji pojačanja iz Koroške in Štajerske. V splošnem so borbe za bojovnike N.O.V. sedaj lažje, ker so Nemci postavili nasproti po večini stare letnike, ki so poleg tega tudi še slabše oboroženi. V Mekinjah pri Kamniku so bojovniki pognali v zrak veliko nemško skladišče razstreliva. Živahne borbe so v Savinjski dolini in na Pohorju. Na progi Ljubljana - Trst je bil zopet uničen nemški vojaški vlak. Borbe trajajo tudi v okolici Spodnje Idrije in Cerknega.

LISTNICA UREDNIŠTVA. R.S. Aleks. Stvari, ki jih navajate, so verjetno tudi resnične. Morate pa vpoštevati, da se povsod pojavljajo porodne bolečine. Če ste v resnici privrženec gibanja, potem je Vaša sveta dolžnost, da na vse dokazane pomanjkljivosti opozorite legalne zastopnike. Storitve to pismeno, kopijo pa obdržite. Odgovorni bodo gotovo storili vse, da se nerodnosti odstranijo. V tukajšnjem zastopstvu ni nobenega Slovenca.

SLOVENSKA PRIREDITEV V KAIRU. Na binokostno nedeljo, dne 28. t.m. priredi Slovenski krožek v Kairu malo ljudsko veselico v prostorih Collège des Frères, ul. Sultan Hussein 20, Bab el Louk. Pričetek ob 18. uri. Na vzporedju je deklamacija, nato veseloigra "Pepelka", igra "Venčarica" in burka "Njen svak". Vstopnine ni; sprejemali pa bodo prostovoljne prispevke, ki bodo uporabljeni v koristne namene.

ČEŠKA NA POKOLJE

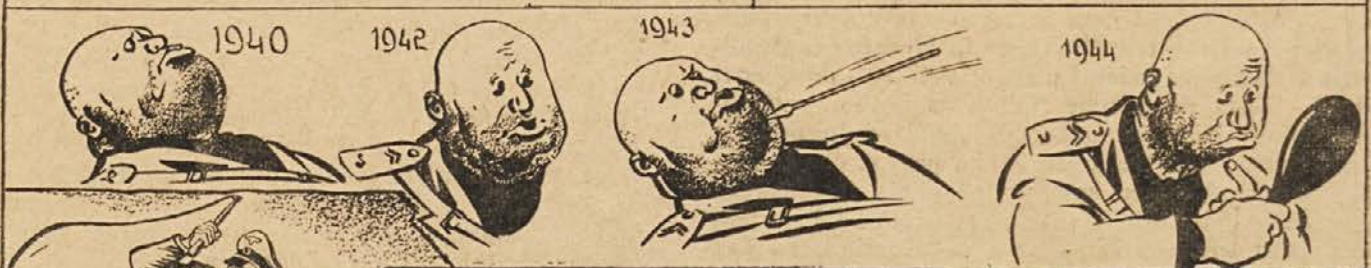

IZ LONDONA

TONČEK: „ZAPOMNI SI, SAMO NAŠA GENERACIJA BO REŠILA JUgosLOVANSKO UPRAŠANJE... NAŠ ČAS PA JE MI MIŠEL TO JE POVEDAL STRIC MIŠA... ON TO ŽE VE...“

ZAHODNI ZID

PARADA NA
FIRERJEV ROJSTNI
DAN
20.4.1944